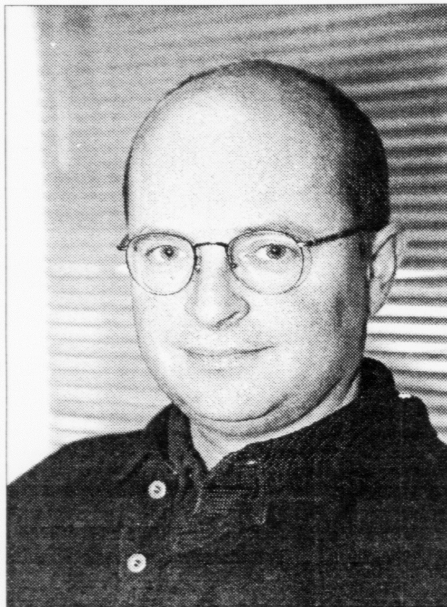


Vit hava ábyrgd av okkara starvsfeløgum

Erik Linde frá Sundhedsstyrelsen í Keypmannahavn hevur júst verið í Føroyum og hildið fyrilestur um rúsevnapolitikk á arbeiðsplássum. Hann sigur millum annað, at vit øll hava ábyrgd at hjálpa einum starvsfelaga við rúsevnistrupulleikum

Erik Linde frá Sundhedsstyrelsen í Keypmannahavn sigur, at vit øll hava skyldu at hjálpa starvsfeløgum við rúsdrekkatrupulleikum
Mynd: Almur Haraldsen



JOHN JOHANNESSEN

Seinastu trý árinu hevur Rúsdrekka- og Narkotikaráðið arbeitt við at fáa virkir og fyrirkur í Føroyum at taka við einum rúsevnapolitikk. Í hesum sambandi varð Erik Linde frá Sundhedsstyrelsen í Keypmannahavn boðin í Norðurlandahúsið at halda fyrilestur um rúsevnapolitikk í Danmark og norðurlondum annars seinasta mánað.

Ahugin fyri fyrilestrinum var stórur. Poul Jákup Thomsen frá Rúsdrekka- og Narkotikaráðnum sigur, at hann ikki hevði ventað meira enn eini 20 - 30 fólk til fundin. Men veruleikin var, at neyðugt gjørdist at seta eyka stólar upp, tí tað møttu yvir hundrað fólk til fundin.

Fyrilesturinn hjá Erik Linde hevði trý høvudsevi. Tað fyrsta, hann viðgjørdi var, um rúsevnistrupulleikar veruliga eru á arbeiðsplássum, síðani kom hann inn á spurningin, um ein kann gera nakað við rúsevnistrupulleikar á arbeiðsplássinum, og at enda varð nortíð við, hvat ein kann gera, fyrri at basa rúsevnistrupulleikar á arbeiðsplássinum.

Øll hava ábyrgd

Vit hittu Erik Linde týsdagin og spurdu hann, hvat hann metir sum ein rúsevnistrupulleika á einum arbeiðspláss.

– Ein rúsdrekkatrupulleika á einum arbeiðspláss er til staðar, tá rúsdrekkanýtslan gongur út yvir ar-

beiðið. Tað vil siga, at rúsdrekkanýtslan gongur út yvir framleiðsluna og arbeiðsumhvørvið. Tískil er talan um ein rúsdrekka-trupulleika, tá rúsdrekkanýtslan tyngir gerandisdagin á arbeiðsplássinum.

– Hvussu leggur ein starvsfelagi henda trupulleikan til merkis og hvat kann hann gera?

– Ein starvsfelagi kann leggja trupulleikan til merkis á tann hátt, at hann kann merkja, at arbeiðssemi hjá starvsfelaganum við rúsdrekkatrupulleikum ikki er longur er tað sama. Eisini leggur ein til merkis, at starvsfelagin áhaldandi kemur ov seint til arbeiðis um morgnarnar.

– Sjálvt um ein hevur lagt til merkis, at ein starvsfelagi hevur rúsdrekkatrupulleikar, aftrar ein seg vanliga at gera nakað við málið. Orsøkin til hetta er, at starvsfelagar vanliga hava tætt samband á arbeiðsplássinum, men blanda seg tó ikki í privatlívið hjá hvørjum øðrum. Hetta vil siga, at vit kenna starvsfelagan so mik-ið væl, at vit beinanvegin leggja merki til trupulleikan, men gera tó einki við hann, tí vit kenna, at vit einki hava at gera við privatlívið hjá starvsfelaganum. Tískil kann væl henda, at ein starvsfelagi kann hava rúsevnistrupulleikar í langa tíð, uttan at vit gera nakað við tað.

– Orsakað av, at vit aftra okkum við at gera nakað við rúsevnistrupulleikan hjá starvsfelaga okkara, kann

tað væl henda, at ein starvsfelagi kemur at ganga við trupulleikanum í fleiri ár. Hetta tyngir bæði tilveruna hjá tí, ið hevur trupulleikan og øllum hinum á arbeiðsplássinum. Harafturat er gerst tað torførari og torførari at gera nakað við ein alkoholtupulleika, so hvørt sum tíðin liður. Tí gjøgnum tíðina gerst rúsdrekka ein vanligari og vanligari partur av gerandisdegnum hjá starvsfelaganum við rúsdrekkatrupulleikum, og tískil gerst tað torførari og torførari hjá honum at venja seg við ein gerandisdag uttan rúsdrekka. Tískil eigur ein beinanvegin, ein fer illgruna um rúsevnistrupulleikar, at hjálpa starvsfelaganum burtúr hesum trupulleika.

– Kann ikki júst tað, at ein ger vart við trupulleikan, fremja ósemju á arbeiðsplássinum?

– Jú, vandi er fyrri, at hetta í fyrsta umfari skapar ósemju. Men eg eri visur í, at øll á tí ávísa arbeiðsplássinum eru samd um, at rúsdrekka og arbeiði ikki hoyra saman. Harafturat eri eg somuleiðis visur í, at øll á arbeiðsplássinum ynskja, at starvsfelagar við rúsdrekkatrupulleikum verða hjálptir. Tískil eri eg heilt visur í, at ein leiðari ella ein starvsfelagi, ið ger nakað fyrri at hjálpa einum øðrum starvsfelaga burtúr rúsdrekkatrupulleikum, heilt víst verður stuðlaður av starvsfólkunum. Eg vænti, at um ein leiðari ikki gjørdi nakað við ein rúsdrekka-

trupulleika hjá einum av starvsfólkunum, so hevði hetta skapt ónøgd við hann millum starvsfólki.

– Alt hetta merkir tó ikki, at eingir trupulleikar eru við at steðga rúsdrekkanýtslu á arbeiðsplássinum. Sjálvandi kann tað henda, at tann við rúsdrekka-trupulleikanum ger mótstöðu, tá tú ynskir at hjálpa honum. Somuleiðis kanst tú sjálvur eisini falla í fátt, tí tað tykist sum einki kann gerast við trupulleikan. Men sjávt um tað tykist, sum einki er at gera við trupulleikan, so ber tað hóast alt til at hjálpa, og mótstöðan, ið tú fært frá tí við trupulleikanum er ikki stóri enn so, at tú klárar at taka ímóti henni. Undir øllum umstøðum er tað verri at lata vera við at gera nakað við trupulleikan, enn at lata sum einki. Um einki verður gjørt við rúsdrekkatrupulleikan hjá starvsfelaganum, so gerst trupulleikin spakuliga stóri og stóri, til einki annað er at gera, enn at siga manninum við rúsdrekka-trupulleikum upp.

– Nú segði tú, at einki annað var at gera, enn at siga manninum við rúsdrekkatrupulleikum upp. Merkir hetta, at rúsdrekkatrupulleikar eru vanliga millum menn enn kvinnur?

– Já, rúsdrekkatrupulleikar eru vanligari hjá monnum enn hjá kvinnum. Menn drekka nógv meira enn kvinnur. Menn drekka í veruleikanum tær ferðir so nógv sum kvinnur, og tískil er vandin fyrri, at rúsdrekka-

nýtslan gerst til rúsdrekka-trupulleikar stóri hjá monnum enn hjá kvinnum.

Kvinnur duga betur

– Tá hugt verður eftir, hvat kyn dugir best at hjálpa starvsfeløgum burtúr rúsdrekkatrupulleikum, so eru tað avgjørt kvinnurnar. Hetta kemur av, at kvinnur oftast handla kensluliga, meðan menn handla meira skilbundið. Í Danmark sæst eisini, at arbeiðspláss, har meirilutin av starvsfólkunum eru kvinnur, hava ein nógv meira viftfevndi og skilagóðan rúsdrekka-politikk, enn arbeiðspláss, har meirilutin av starvsfólkunum eru menn. Men tó gongur framá við at fáa menninar við.

– Hvussu hjápir ein skilagóður leiðari einum starvsfólki burtúr rúsdrekka-trupulleikum?

– Ein skilagóður leiðari hjápir fyrst og fremst við at leggja trupulleikan til merkis. Síðani eigur hann at finna út av, hvat tað er sum er galið. Hann kann byrja at skriva niður trupulleikarnir hjá tí ávísa starvsfólkunum. Til dømis skrivur hann íður at tað ávísa starvsfólk mótir ov illa upp, kemur ov seint, er í ringum hýri og so framvegis. Hetta er ein liður í einari fyrirreiking til eina samrøðu við tað ávísa starvsfólk. Undir hesari samrøðuni kann leiðarin við at vísa á tað, hann hevur skivað niður, gera starvsfólkunum greitt, at nakað er galið. Síðani eigur leiðarin at lata tað ávísa starvsfólk sýna, hvat tað sjálvt heldur vera galið. Tað er nevniliga ikki víst, at rúsdrekka er tann veruligi trupulleikin. Hjúnskilnaður, álvarslig sjúka í familjuni ella okkurt annað kann eins væl vera orsøkin til, at ein ikki virkar sum ein skal á arbeiðsplássinum. Udir samrøðuni eigur leiðarin at vísa á, hvussu nógv betri tað ávísa starvsfólk virkaði fyrr og krevja, at tað tekur seg saman, so tað er ført at klára tað sama aftur.

– At duga at leggja til merkis trupulleikar hjá tí einstaka starvsfólkunum er undir øllum umstøðum ein góður eginleiki hjá einum leiðara.

Útbúgvin fólk drekka mest

Erik Linde sigur, at rúsdrekkatrupulleikar eru vanligari millum útbúgvinn fólk. Hann sigur, at samanhangur er millum útbúgving, figgarstøðu og rúsdrekkatrupulleikar. Tey, ið hava longstu útbúgvingarnar og harvið vinna mest av peningi, eru

tey, ið hava teir størstu rúsdrekkatrupulleikarnir.

– Vit finna á nógvum arbeiðsplássum fólk, ið hava trupulleikar við rúsdrekka, men fólk, ið hava arbeiði, ið krevja nógv av teimum eitt stutt tíðarskeið, men so eftir hetta hava eitt deytt tíðarskeið, eru mest útsett fyrri rúsdrekkatrupulleikum. Hetta er millum annað galdandi fyrri sløkkiliðsfólk, lögrelufólk, fjølmiðlafólk og lærarar. Kanska hava tær mongu ógvusligu upplivingarnar hjá sløkkiliðs- og lögrelufólkunum eisini sína ávirkan á nýtsluna av rúsdrekka, sigur Erik Linde.

– Ein kann hóast alt ikki beinleiðis vísa á nøkur ávís virkir, ið hava rúsdrekka-trupulleikar, men ein veit, at summastaðni verður drukkið verri enn aðrastaðni. Til dømis minnst frá 70'unum eg eina prentsmiðju í útjadararum av Keypmannahavn, ið hvønn dag keypti eina ógvusliga mongd av øli. Mongdin var so stór, at fólk mettu prentsmiðjuna, sum størstu barrina í býnum.

Stórar broytingar

Erik Linde sigur, at stórar broytingar eru farnar fram í rúsevnspolitikkunum á arbeiðsplássum gjøgnum tíðina. Hann vísur á, at í 1700 talinum drukk danskir bøndur einar 6 - 8 litrar av øli um dagin. Býarfólk drókk einar 3 - 4 litrar av víni og nógv brennivín afturat. Í 1700 talinum vóru umleið 245 brennivínsbryggjaríðir og umleið 2.000 óbryggjaríðir. Tá var eisini ein regluger, ið segði, at kirkjuligar og rættarligar handlingar skuldu fara fram klokkan 7 á morgni, fyrri at ein kundi vera visur í, at øll vóru nøkulunda edru.

Erik Linde vísir somuleiðis á, at rúsdrekka-politikkurin á arbeiðsplássunum er broyttur nógv tey seinastu 10 árin. Til dømis høvdu í 1997 54 prosent av øllum donskum arbeiðsplássum skrivligar reglar um rúsdrekka-politikk. Í 1987 hevði einki danskt arbeiðspláss skrivligar reglar um rúsdrekka-politikk.

At enda vísir Erik Linde á, at um onkur í Føroyum hevur trupulleikar av rúsevnismýnslu á arbeiðsplássinum, um tað so er ein sjálvur ella ein starvsfelagi, so veitir Rúsdrekka- og Narkotikaráðið ókeypis hjálp. Meira fast at vita um rúsevnspolitikk hjá Rúsdrekka- og Narkotikaráðnum á telefon 315155.

Δ